

Høringsnotat om ordninger for vigsling av kirkebygg

Innledning

Kirkerådet og Bispemøtet igangsatte i 2018 liturgisak om vigslingsliturgier for kirkelig tjeneste og kirkebygg (KR 32/18, BM 24/18). Vedtaket fra Bispemøtet i 2018 presiserte at vigslingsliturgiene skulle utarbeides i nært samarbeid med Bispemøtet. Nemnd for gudstjenesteliv har nå utarbeidet et forslag i samarbeid med Bispemøtet, og Kirkerådet har vedtatt å sende forslaget på høring (KR 33/26, jf. [Regler for saksbehandling i liturgisaker](#) § 1 og 4).

I dette notatet presenteres først overordnede perspektiver som er drøftet i arbeidet med forslaget som sendes på høring. Deretter beskrives forslaget. I notatet presenteres forslag til reviderte alminnelige bestemmelser, samt ordning for vigsling av kirkebygg. Samlet utgjør disse Den norske kirkes hovedordninger for vigsling av kirkebygg.

Til slutt i dokumentet følger en kortere behandling av forslag til ordningene for grunnsteinsnedleggelse og avvigsling av kirke. Disse ordningene følger kapittel tre i saksbehandling av liturgisaker og skal vedtas av Kirkerådet. Ordningene er en del av høringen fordi de er tilknyttet hovedordningen. Høringsinstansene oppfordres til å uttale seg også om disse dersom det er mulighet og interesse for det.

Innhold

Overordnet om vigsling av kirkebygg	3
Hvorfor vigsle kirkebygg	3
Samiske perspektiver	3
Forholdet til kirkens inventar	3
Andre liturgiske ordninger knyttet til vigsling av kirkebygg	4
Alminnelige bestemmelser	5
Vigsling av kirkebygg	6
Generalrubrikkene	6
Samling	6
Ledd 2 Inngangssalme	6
Ledd 3 Hilsen	6
Ledd 4 Samlingsbønn	6
Ledd 7 Lovsang GLORIA	6
Vigsling ved lesning og bønn	6
Evangelium	7
Ledd 9 Hallelujaomkvad og evangelielesning	7
Ledd 10 Preken	7
Sendelse	7
Ledd 23 Slutningsord	7
Ledd 24 Postludium/Utgangsprosesjon	7
Grunnsteinsnedleggelse	8
Generalrubrikker	8
Ledd 4 Bønn og skriftlesning	8
Ledd 5 Tale	8
Ledd 12 Avslutning	8
Avvigsling av kirkebygg	9
Første punkt	9
Andre punkt	9
Tredje punkt	9
Fjerde punkt	9
Femte punkt	9
Sjette punkt	9
Videre saksbehandling	10

Overordnet om vigsling av kirkebygg

Liturgiene for vigsling er nært knyttet til kirkelig regelverk, både når det gjelder vigsling til tjeneste og vigsling av kirkebygg. Når Ordningen for vigsling av kirkebygg vedtas av Kirkemøtet får den status som regler. Når ordningen brukes og et bygg vigsles, trer ytterligere regler i kraft, blant annet Regler for bruk av kirkene, Regler om liturgisk inventar og utstyr og Regler for bruk av kirkens klokke.

Vigslingsliturgiene er ikke bare seremonielle, men de er også uttrykk for kirkens lære og praksis. De bidrar blant annet til å forme forståelsen av hva som skiller kirkebygg fra andre bygg og hvordan Den norske kirke forstår hellige steder.

Hvorfor vigsle kirkebygg

I utredningsarbeidet er det drøftet flere grunnleggende forståelser av hvem og hva kirkebygget er til for, og hvorfor et bygg i det hele tatt skal vigsles. Et sentralt spørsmål har vært hvordan kirkerommet konstitueres som hellig. Det er en utfordring for valg av ord og handlinger at rommet vigsles ved å omtales og tas i bruk, samtidig som ordene og handlingene bygger på en inkarnatorisk teologi som hevder at Gud allerede er til stede i kirkerommet, like naturlig som et barn i mors liv eller i en krybbe – og at vigsling slik sett er unødvendig.

En viktig grunn til å foreta vigsling er å bestemme kirkebyggets formål og funksjon for de menneskene som kommer dit. Mennesker oppsøker kirkebygget i alle livets ulike situasjoner. I disse situasjonene skal mennesker som kommer til kirken få møte forkynnelsen om den treenige Guds handling for og nærvær hos oss. Kirkebygget er stedet hvor evangeliet forkynnes klart og rent og sakramentene forvaltes rett. I kirkebygget møtes mennesker for å synge og lovprise Gud, og bære fram sine bønner og klager.

I kirkebygget får mennesker både hvile og høre kallet til tjeneste for Gud i verden. Salme 36,8-10 rommer denne dobbeltheten. Uttrykkene i denne bibelteksten er en del av kirkens bønnetradisjon og salmetradisjon. De fremhever at Guds «hus» er et trygt rom hvor mennesker får del i Guds omsorg, kjærlighet og vern, samtidig som det å være i huset gir del i Guds livgivende kilde og lys. Kirkebygget er til både for Gud og mennesker.

Dette perspektivet på hva vigsling av kirkebygg, er uttrykt i alminnelige bestemmelser, punkt 5.

Samiske perspektiver

I det meste av tiden Nemnd for gudstjenesteliv utredet Ordning for kirkebygg var ennå ikke samisk liturginemnd opprettet. En rådgiver fra Samisk kirkeråd deltok imidlertid i arbeidet og Nemnd for gudstjenesteliv har hatt en samisk representant. Etter at Samisk Liturginemnd ble oppnevnt, ble forslaget oversendt og uttalelsen fra nemnda ble innarbeidet i forslaget og oversendelsen til Bispemøtet.

Forholdet til kirkens inventar

Flere hensyn taler for at en vigsling av kirkebygg løfter frem ulike steder i kirkerommet som konkrete uttrykk for kirkerommets formål og karakter. I utredningsarbeidet er det vektlagt at det er mulig og ønskelig med mer konkretisering i Den norske kirkes liturgier, og vigslingen av kirkebygg er en naturlig og tydelig anledning til å gjøre det. I det fremlagte forslaget skjer dette blant annet ved at bønner blir bedt på ulike steder i rommet og ved forskjellig inventar.

Andre liturgiske ordninger knyttet til vigsling av kirkebygg

I arbeidet med vigslingsliturgi ble det også klart at det er behov for å revidere tilhørende ordninger, i dette tilfellet ordningene for Grunnsteinsnedleggelse, Vigsling av lokale til kirkelig bruk, Gjenåpning av kirke, Kirkejubileum, Nytt orgel og Vigsling av kirkegård. Bispemøtet og Kirkerådet vedtok derfor liturgisak for disse ordningene (KR 13/25, BM 21/25). Liturgisaken følger kapittel 3 i Regler for saksbehandling i liturgisaker.

Ordninger som er innarbeidet i vigsling av kirkebygg

Flere av de aktuelle ordningene er foreslått ikke videreført som egne ordninger, men innarbeidet i de alminnelige bestemmelsene for vigsling av kirkebygg og i selve ordningen. De ulike ordningene det gjelder er kommentert senere i notatet, men her følger en oppsummering:

1. Vigsling av lokale til kirkelig bruk
Ordningen for vigsling av lokale til kirkelig bruk er i dag en egen ordning utformet som en rubrikk. I forslaget er dagens ordning dekket av punkt 13 i Alminnelige bestemmelser.
2. Gjenåpning av kirke
Ordningen for gjenåpning av kirke har også karakter av rubrikker og er nå en del av punkt 14 i Alminnelige bestemmelser.
3. Kirkejubileum
Ordningen for kirkejubileum er i dag rubrikker og gjenfinnes i punkt 15 i Alminnelige bestemmelser.
4. Nytt orgel
Ordningen for nytt orgel består i hovedsak av tekstlesning og bønn. I forslaget er dette tatt inn i ordningens ledd 8. Punkt 14 i Alminnelige bestemmelser åpner også for bruk av relevante deler av ordningen f.eks. når nytt instrument tas i bruk.

Vigsling av kirkegård

Ordningen for vigsling av kirkegård inngår i arbeidet med revisjon av gravferdsliturgien og er derfor ikke en del av denne høringen.

Grunnsteinsnedleggelse og avvigsling av kirkebygg

I tillegg til disse ordningene som er innarbeidet i Vigsling av kirkebygg og Vigsling av kirkegård, finnes det i dag en ordning for grunnsteinsnedleggelse. Denne ordningen foreslås videreført som egen ordning og presenteres nedenfor.

Kirkerådet og Bispemøtet har også vedtatt at det skal utarbeides en ordning for avvigsling av kirkebygg (BM 7/23, KR 13/25). Nemnd for gudstjenesteliv la dette først inn som et punkt i Alminnelige bestemmelser, men Bispemøtet fastholdt at avvigslingen burde være en egen ordning (BM 47/24). Denne høringen omfatter derfor også en egen ordning for avvigsling av kirkebygg.

Både Grunnsteinsnedleggelse og Avvigsling av kirkebygg er mindre liturgiske ordninger og følger kapittel 3 i Regler for saksbehandling i liturgisaker. Ordningene er utredet av Nemnd for gudstjenesteliv, behandlet i Bispemøtet (BM 47/24, BM 6/26) og Kirkerådet har vedtatt at de følger høringen for Vigsling av kirkebygg og alminnelige bestemmelser (KR 34/26). Nedenfor blir det redegjort for endringer og innhold i ordningene.

Alminnelige bestemmelser

Alminnelige bestemmelser for vigsling av kirkebygg er i hovedsak oppdatert, men det er også lagt til noen punkt. Punktene som er lagt til, relaterer til det som i dag er egne liturgiske ordninger, men som i hovedsak består av rubrikker. Forsalget er at disse liturgiske ordningene innarbeides i Alminnelige bestemmelser.

Endringene fra dagens rubrikker er følgende:

- I punkt 1 er det, etter innspill fra Samisk liturginemnd, lagt til en setning om at det i samiske områder og i tråd med lokal tradisjon, kan åpnes for særlige praksiser.
- I punkt 3 forslås det å ta ut henvisningen til at gjeldende mynt skal legges i skrinet som legges ned ved grunnsteinsnedleggelsen. Endringen er forslått fordi Norges bank har gitt tilbakemelding til Kirkerådets sekretariat om at de ikke lenger har en slik pakning tilgjengelig
- I punkt 5 er ordet «reservert» byttet ut med «innviet», slik at det nå står at kirkerommet er «innviet for bruk i menighetens liturgiske liv».
- Punkt 7 er oppdatert slik at omtalen om forbønnsleddet i gudstjenesten er i tråd med ordningen for hovedgudstjenesten.
- I punkt 9 og 10 er «menighet» byttet ut med «sokn».
- Punkt 12 er forenklet.

Ut over de endringene som er beskrevet over, er det lagt til ett punkt (13) om flerbruksbygg. Dette er på bakgrunn av en tendens der kirkerom bygges som en del av større bygg. Punktet erstatter også dagens ordning for vigsling av lokale til kirkelig bruk.

Punkt 14 og 15 er en innarbeiding av to ordninger som i dag er selvstendige. Ordningene er Gjenåpning av kirke (nytt punkt 14) og Kirkejubileum (nytt punkt 15). Begge ordningene består også i dag kun av rubrikker.

Til slutt er det lagt til et punkt som handler om avvigsling av kirkebygg. Den norske kirke har i dag ikke noen ordning for avvigsling av kirkebygg, men Kirkerådet og Bispemøtet har bedt om at dette utarbeides. Det foreligger derfor nå forslag til en ordning for avvigsling. Forutsatt at ordningen vedtas omtales den også i de alminnelige bestemmelsene (nytt punkt 16).

Vigsling av kirkebygg

Sammenlignet med dagens ordning, er forslaget til ordning for vigsling av kirkebygg betydelig endret. Forslaget bygger på formen i dagens hovedgudstjeneste. Det er lagt vekt på at ordningen skal være fleksibel, si noe om hva det innebærer å vigsle kirkebygg, og bestå av en helhetlig komposisjon med en teologi om kirkebygget.

I tillegg til at revisjonen har tatt utgangspunkt i Hovedgudstjenesten som form, er den store endringen fra dagens ordning at lesningen i gudstjenesten kan skje fra ulike steder i kirkerommet. Slik gir forslaget større mulighet for deltakelse, og man benytter kirkerommet i større grad for å belyse rommets symbolikk.

Generalrubrikkene

Ordningens generalrubrikker beskriver overordnede sider ved vigslingsgudstjenesten og noen av de grunnleggende valgene som tas i forberedelsen av gudstjenesten.

Samling

Vigslingsgudstjenestens samlingsdel avviker i noen grad fra Ordning for hovedgudstjenesten.

Ledd 2 | Inngangssalme

Rubrikken i dette leddet angir at prosesjonen går inn under inngangssalmen eller bibelsk salme med passende menighetsomkvad, og at det kan kimes med alle klokker imens.

Ledd 3 | Hilsen

Rubrikkene angir her at hilsenen holdes fra lesepult eller annet egnet sted. På denne måten åpnes det for at rommet som skal vigsles tas i bruk på en måte som er tilpasset bygget. Inngangsordene fortsetter med en allusjon til Jesaja 6,3b og Sanctus, før en setning som beskriver det som skjer i gudstjenesten.

Ledd 4 | Samlingsbønn

Vigslingsgudstjenesten har en egen samlingsbønn som blant annet anvender språk og teologi fra Johannes 1,14 og Salme 36,8-10.

Ledd 7 | Lovsang GLORIA

Rubrikkene angir at Gloria skal være en del av vigslingsgudstjenesten, også når kirkebygg vigsles i fastetiden, samt at den helst brukes i fullstendig form.

Vigsling ved lesning og bønn

Denne delen av forslaget til vigslingsliturgi er det mest særpregede for vigslingsgudstjenesten. Delen innrammes av at biskopen ber en innledende og avsluttende bønn. Mellom disse bønnene synges eller fremføres det en salme eller annen musikk, og det blir lest et bibelvers og bedt en bønn.

Generalrubrikkenes punkt 5-7 angir overordnede aspekt ved vigslingsdelen, slik som at det kan variere hvilke steder eller ting som tas med, men at alter, døpefont og prekestol alltid skal være med (punkt 5). Hva slags salme eller musikk som fremføres, tilpasses lokale forhold og f.eks. eventuell nyskrevet musikk (punkt 6).

Hvor tekstene og bønnen leses fra, tilpasses også det enkelte rom og lokale forhold (ref. punkt 7 og rubrikkene under ledd 8). At lesningen finner sted ved ulike steder i kirkerommet, gir dynamikk i lesningene og tar hele kirkerommet i bruk. Samtidig fremheves også kirkerommets symbolikk når de enkelte elementene får fokus.

Dagens ordning for nytt orgel består i hovedsak av tekstlesning og bønn. I forslaget er dette innarbeidet i ledd 8, og ordningen anses dermed som innarbeidet i vigslingen av kirkebygg. Det utarbeides ikke noen egen ny ordning for nytt orgel, men punkt 14 i Alminnelige bestemmelser tydeliggjør at relevante deler av ordningen kan anvendes når nytt instrument tas i bruk.

Evangelium

Ledd 9 | Hallelujaomkvad og evangelielsesning

Det er lest flere bibeltekster under selve vigslingen, og gudstjenesten fortsetter derfor med lesning av evangeliet etter ledd 8.

Ledd 10 | Preken

Biskopen preker i vigslingsgudstjenesten. Forslaget legger opp til musikk etter prekenen og oppfordrer til å synliggjøre eventuelt nytt instrument.

Vigslingsgudstjenesten fortsetter etter musikken i tråd med lokal grunnordning frem til ledd 23
Slutningsord

Sendelse

Ledd 23 | Slutningsord

Som slutningsord erklærer biskopen at kirken er tatt i bruk og ved Guds ord og bønn vigslet og hellighet. Deretter følger en trinitarisk hilsen og utgangsort.

Ledd 24 | Postludium/Utgangsprosesjon

Forslaget legger opp til at gudstjenesten avslutter med en utgangsprosesjon med liturger og medvirkende. Det legges ikke opp til at de andre tilstedeværende skal gå ut i prosesjonen.

Grunnsteinsnedleggelse

Alminnelige bestemmelser angir overordnede sider ved grunnsteinsnedleggelse i punkt 2-4. De fleste punktene i ordningen er ikke berørt av revisjonen. I det følgende kommenteres kun leddene som er endret.

Generalrubrikker

Den første av generalrubrikkene er ikke endret. Den angir at ordningen er svært fleksibel og tilpasses lokale forhold.

Den andre generalrubrikken i ordningen er identisk med punkt to i Alminnelige bestemmelser for kirkebygg. Her angis hvem som forretter grunnsteinsnedleggelsen og hvem som innbys.

Ledd 4 | Bønn og skriftlesning

I dette leddet er det lagt til en bønn som sier noe om stedet hvor kirken skal bygges, arbeidet med å reise kirkebygget, fellesskapet i kirken og Jesus som den ene sanne grunnvoll (1. Kor 3,11).

Etter bønnen følger en innledning til skriftlesningen. Som i dagens ordning angir rubrikkene at en benytter «denne eller en lignende innledning». Det reviderte forslaget til innledningsord har snudd om på motivene i dagens ordning og starter nå med å si noe om det kristne fellesskapet, før beskrivelsen av bygningen. Når det kristne fellesskapet beskrives, anvendes bilder fra 1. Kor 12 om kirken som Kristi kropp.

For å tydeliggjøre at ikke alle tekstene skal leses, er de markert med bokstavene A-D. Det er ikke lagt til noen lesninger, men to av de gammeltestamentlige alternativene er tatt ut.

Ledd 5 | Tale

I dagens ordning er talen lagt etter en salme og like før grunnsteinsnedleggelsen. I forslaget er talen flyttet frem og kommer mellom skriftlesningen og trosbekjennelsen.

Ledd 12 | Avslutning

Dagens ordning har lagt inn en mulig avslutning etter velsignelsen og salmen. Dette er tatt ut i forslaget.

Avvigsling av kirkebygg

Ordningen for avvigsling omtales i Alminnelige bestemmelser som punkt 16.

Avvigslingsgudstjenesten er først og fremst en feiring av og takk for det som er skjedd i kirkebygget. Samtidig skal avslutningen av gudstjenesten markere at kirkelig bruk av rommet avsluttes. Selve ordningen for avvigsling av kirkebygg består av seks generalrubrikker. I det følgende presenteres disse punktene.

Første punkt

I dette punktet gjøres det klart at avvigslingen ikke er knyttet til ett spesielt punkt i gudstjenesten, men skjer ved gudstjenesten som helhet. Det angis hvem som forretter gudstjenesten og at den følger Ordning for hovedgudstjeneste så langt det er hensiktsmessig. Formuleringen «så langt det er hensiktsmessig» skal ivareta behovet for tilpasning til lokale og aktuelle forhold.

Andre punkt

Her beskrives inngangsprosesjonen. Det åpnes for at ringes med alle klokkene, slik som ved vigsling av kirkebygg.

Tredje punkt

Ved en avvigslingsgudstjeneste skal samlingsbønnen fra dette punktet anvendes. Slik som samlingsbønnen ved vigslingsgudstjenesten, har også samlingsbønnen ved avvigslingen flere motiver fra Salme 36. Dette er med på å vise sammenhengen mellom de to kirkelige handlingene.

Fjerde punkt

Som nevnt over, er takk en vesentlig del av avvigslingsgudstjeneste. Punkt fire inneholder derfor en takkebønn som bes på egnet sted i gudstjenesten.

Femte punkt

Ved gudstjenesten avslutning, i ledd 26 Utsendelse, følger en stadfestelse av at kirkebygget ikke lenger er innviet til kirkelig bruk. Denne erklæringen får den utformingen som er angitt i ordningens femte punkt.

Sjette punkt

Det siste punktet i ordningen angir hvordan utgangsprosesjonen og utbæring av ulike gjenstander markerer at kirken tas ut av kirkelig bruk. I denne liturgiske ordningen er det som bæres ut primært symbolsk og ikke uttømmende for hva som blir værende eller ikke værende i rommet. Hva som blir værende i kirkerommet etter at det tas ut av bruk, må reguleres i andre forskrifter og regler i kirkeordningen.

Videre saksbehandling

Liturgisaker følger regler for saksbehandling i liturgisaker. Etter høringen får Kirkerådet Alminnelige bestemmelser og ordningen for vigsling av kirkebygg tilbake før behandling i Bispemøtet. Kirkerådet sender dem etter dette til behandling i Kirkemøtet. Det legges opp til at Kirkemøtet vedtar ordningene i 2028. Ordningene for grunnsteinsnedleggelse og avvigsling av kirkebygg vedtas i Kirkerådet.